

Αθλητισμός: Ένας μύθος υπό αμφισβήτηση (STEPHANE MANDARD, Κοινωνιολόγος)

Categories : [ΚΟΙΝΩΝΙΑ](#)

Date : 17 Ιανουαρίου, 2006

Στον ανταγωνισμό ο γενετιστής αντιπαραθέτει την άμιλλα και υποστηρίζει ότι πρέπει να δοθεί στον αθλητισμό και σε κάθε συλλογική ανθρώπινη δραστηριότητα ένας νέος στόχος: **«Εγκαταλείψτε τον αγώνα εναντίον του άλλου και αντικαταστήστε τον με τον αγώνα εναντίον του εαυτού σας χάρη στους άλλους».**

Σταματήστε τους Αγώνες: *«Καλημέρα. Μην κλείσετε. Αφήστε το μήνυμά σας, τη διεύθυνσή σας και το τηλέφωνό σας. Είτε είστε αθλητές είτε όχι, ξέρετε ότι ο αθλητισμός είναι ένα μαζικό κοινωνικό φαινόμενο. Εδώ το θέμα δεν είναι αν αγαπάμε ή δεν αγαπάμε τον αθλητισμό αλλά η ανάλυσή του, η ανταλλαγή απόψεων. Λοιπόν θα τα πούμε σε λίγο για να συζητήσουμε γι' αυτόν».*

Το μήνυμα ακούγεται στον αυτόματο τηλεφωνητή του σπιτιού του Μισέλ Καγιά, κοινωνιολόγου του αθλητισμού της ριζοσπαστικής τάσης, και μπορεί να θεωρηθεί παράδοξο. Δεν αποτελεί παρά μια περίληψη του έργου ζωής του ομιλητή, της κριτικής συζήτησης γύρω από τον θεσμό του αθλητισμού. Ασχολείται με αυτήν εδώ και 30 χρόνια μέσα από βιβλία (*Le Sport en miettes*, 1981, *L' Ideologie du Sport en France*, 1989, *Pensees critiques sur le sport*, 2000) αλλά και ως επικεφαλής ενός συλλόγου με τίτλο Κριτικό Κίνημα του Αθλητισμού ο οποίος ιδρύθηκε το 1996 αλλά δυσκολεύεται να βρει οπαδούς.

• Ολυμπιακή απάτη

«Ο αθλητισμός είναι ένα από τα κατ' εξοχήν θέματα ταμπού. Ενώ όλοι οι άλλοι θεσμοί (η οικογένεια, το σχολείο, η Εκκλησία...) υπόκεινται σε κριτική ανάλυση, η αμφισβήτηση του αθλητισμού συναντά αντίσταση» λέει ο Μισέλ Καγιά, ο οποίος διδάσκει Οικονομία σε ένα λύκειο της Ορλεάνης. *«Τον σκεπτόμαστε αδιάκοπα χωρίς να τον σκεπτόμαστε πραγματικά. Έχει κατακλύσει τον χώρο και τον χρόνο μας, ποτέ όμως δεν τίθεται υπό συζήτηση».* Σύμφωνα με τους κοινωνιολόγους, υπάρχουν δύο λόγοι γι' αυτό.

Κατ' αρχάς ο αθλητισμός είναι λαϊκός. Πραγματική συναίνεση λειτουργεί ανάμεσα στο αθλητικό κίνημα, στα μέσα ενημέρωσης και στην πολιτική τάξη, η οποία δεξιά και αριστερά προτιμά να επαινεί τα αθλητικά επιτεύγματα παρά να αναρωτιέται γύρω από αυτό που κρύβουν πίσω τους. Από την άλλη πλευρά, ο αθλητισμός

αγνοείται από το μεγαλύτερο μέρος των στοχαστών ως κοινωνική δραστηριότητα, είτε από περιφρόνηση είτε από άρνηση να εξετάσουν την κοινωνία στο σύνολο των εκδηλώσεών της.

Οπαδός της μαχητικής κοινωνιολογίας που τόσο αγαπούσε ο Πιερ Μπουρντιέ, ο Μισέλ Καγιά θα ήθελε οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας να μπορούσαν να αποτελέσουν την ευκαιρία για μια εις βάθος αντιπαράθεση γύρω από τον «ολυμπιακό μύθο», τον οποίο ο ίδιος αποκαλεί «ολυμπιακή απάτη». «Ο ολυμπισμός» λέει «είναι εξ ολοκλήρου ένας μύθος: ο Χρυσός Αιώνας, το ιδεώδες που έχει διαφθαρεί, η οικουμενική αδελφοσύνη, η ολυμπιακή εκεχειρία, τόσες δοξασίες, ψευδαισθήσεις που συγκρούονται με την πραγματικότητα. Οι Αγώνες δεν υπήρξαν ποτέ καθαροί, τίμιοι. Υπήρχε πάντοτε το χρήμα και η εκεχειρία δεν υλοποιήθηκε ποτέ!».

«Μας λένε ότι οι Αγώνες απειλούνται από κινδύνους - ντόπινγκ, πολιτικοποίηση, διαφθορά, υπερπροβολή από τα μέσα ενημέρωσης - αλλά τίποτε από αυτά δεν είναι καινούργιο» επισημαίνει ο κοινωνιολόγος. «Η διαφορά είναι ποσοτική, όχι ποιοτική». Υπενθυμίζει ότι το 1894 ο Πιερ ντε Κουμπερτέν μιλούσε για «επικίνδυνες εκπτώσεις» και αποκαλούσε το χρήμα «μεγάλο διαφθορέα» ή «αιώνιο εχθρό» και επισημαίνει ότι όσοι σήμερα στην Αθήνα διαμαρτύρονται για την τόσο έντονη παρουσία των χορηγών στους Αγώνες ξεχνούν ότι οι Αγώνες του 1900 στο Παρίσι ή του 1904 στο Σεντ Λούις διεξήχθησαν στο πλαίσιο μεγάλων εμπορικών εκθέσεων.

• Υποταγή στην πολιτική

Ο άλλος μεγάλος μύθος ο οποίος, σύμφωνα με τον Μισέλ Καγιά, πρέπει να καταρριφθεί είναι το επιχείρημα πως ο αθλητισμός είναι **απολιτικός**. Ο κοινωνιολόγος υπενθυμίζει πως, παρ' ότι ο Ολυμπιακός Χάρτης απαγορεύει την προπαγάνδα, οι Αγώνες πάντα υπόκειντο στις γεωπολιτικές συγκυρίες τους. Το 1968 άνοιξαν με τη σφαγή 300 φοιτητών στην Πλατεία των Τριών Πολιτισμών στην Πόλη του Μεξικού, ενώ μαύροι αμερικανοί αθλητές ύψωσαν επάνω στο βάθρο τη γροθιά τους φορώντας μαύρα γάντια σε ένδειξη αλληλεγγύης για την καταπίεση των έγχρωμων αδελφών τους... και αποκλείστηκαν.

Τέσσερα χρόνια αργότερα η σύγκρουση της Μέσης Ανατολής αυτοπροσκλήθηκε στο Μόναχο με την επίθεση μιας ομάδας παλαιστίνιων κομάντος εναντίον της ισραηλινής αποστολής. Το 1980 στη Μόσχα και το 1984 στο Λος Άντζελες ο Ψυχρός Πόλεμος ανάμεσα στο σοβιετικό και στο δυτικό μπλοκ προκάλεσε το μποϊκοτάζ των Αγώνων από τα δύο στρατόπεδα. Το 2004, τέλος, η Αθήνα μετατρέπεται σε πολιορκημένο οχυρό για να προφυλαχθεί από ενδεχόμενα αντίποινα της Αλ Κάιντα για την κατοχή του Ιράκ από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους.

Κατά τον Μισέλ Καγιά ο ολυμπισμός δεν είναι απλώς πολιτικός, είναι μια πολιτική. Με το σύστημα ιδεών της και τις ομολογημένες ή κρυφές αξίες της: τον ανταγωνισμό, την εξύμνηση του να ξεπερνά κανείς τον εαυτό του και της πειθαρχίας, τη λατρεία του ήρωα, το απολιτικό πνεύμα, τον εθνικισμό... Ένα σχέδιο το οποίο ο κοινωνιολόγος κρίνει «αντιδραστικό» εξαιτίας της αξίωσης ότι

«συγκεντρώνει την ανθρωπότητα σε έναν κόσμο ιδανικό, χωρίς συγκρούσεις, χωρίς κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις». Σε ένα άρθρο με τίτλο «Ο ολυμπιακός φетиχισμός» που δημοσιεύτηκε το 1972 ο καθηγητής Δικαίου Μορίς Ντυβερζέ κατήγγελλε επίσης αυτή την οικουμενιστική αξίωση: «Η φύση της είναι βαθιά συντηρητική. Το να κρύβει κανείς τις αναθέσεις και τις συγκρούσεις της κοινωνίας υπήρξε πάντοτε ένα από τα βασικά μέσα για να συγκρατήσει την τάξη στην κοινωνία». Για τον Ζαν-Μαρί Μπρομ, έναν από τους πρώτους κοινωνιολόγους που αμφισβήτησαν τον θεσμό του αθλητισμού - σε μια διατριβή με τίτλο «Πολιτική κοινωνιολογία του αθλητισμού», που δημοσιεύτηκε το 1972 - ο αθλητισμός έχει δομηθεί ως «κρατικός ιδεολογικός μηχανισμός» και επιτελεί τη λειτουργία του «οπίου του λαού» που ο Καρλ Μαρξ απέδιδε στη θρησκεία.

• Από τον άθλο στη δόξα

Ο Μισέλ Καγιά συμμερίζεται με τον Ζαν-Μαρί Μπρομ την ιδέα ότι ο σύγχρονος αθλητισμός δημιουργήθηκε με την έλευση του καπιταλιστικού συστήματος και συνέβαλε στη στήριξη του. Συμερίζεται επίσης την απομόνωσή του στη σκηνή της διανοήσης. Τα έργα του Ζαν-Μαρί Μπρομ, πρώην καθηγητή, είχαν κάποια επιρροή τη δεκαετία του 1980 μέσω των Ανώτατων Σχολών Επιστημών του Αθλητισμού και Αθλητικής και Σωματικής Αγωγής της Γαλλίας, Ο Μισέλ Καγιά όμως σήμερα δεν βρίσκει κοινό. «Δεν με κάλεσαν ποτέ σε αυτές τις σχολές» λέει ο καθηγητής. «Δεν θέλουν να θέσουν τον αθλητισμό υπό αμφισβήτηση».

Θα βρει ίσως έναν σημαντικό σύμμαχο στο πρόσωπο του Αλμπέρ Ζακάρ, ο οποίος μόλις δημοσίευσε ένα βιβλίο με εύγλωττο τίτλο: «*Halte aux Jeux!* » («Σταματήστε τους Αγώνες»). Σημείο σύγκλισης μεταξύ του κοινωνιολόγου και του βιολόγου, η καταγγελία του πνεύματος ανταγωνισμού: «Ανίκανος απέναντι στη γάγγραινα του ντόπινγκ, παγιδευμένος στον εκούσιο συμβιβασμό του με τη λογική του χρήματος, απομονωμένος από μια δομή που στερείται δημοκρατίας, ο ολυμπισμός συμμετέχει σήμερα στον εγκλεισμό της κοινωνίας μας μέσα σε μια κουλτούρα του αγώνα, του αγώνα του καθενός εναντίον όλων» καταγγέλλει ο Αλμπέρ Ζακάρ. «Με την αυτονόητη απάντηση που δίνουν στο ερώτημα γύρω από το νόημα της κοινής ζωής οι Αγώνες, τονίζοντας τον ανταγωνισμό, έχουν γίνει επικίνδυνοι».

Για τον βιολόγο η «δικτατορία του ανταγωνισμού» οδηγεί αναπόφευκτα στο ντόπινγκ, παράγει κάποιους νικητές προσωρινά ικανοποιημένους αλλά αγχωμένους μπροστά στη σύντομη διάρκεια της επιτυχίας τους και πολλούς ηττημένους, απελπισμένους απέναντι στην οριστική κατάρρευση των ονείρων τους. «Ένα από τα πλέον θλιβερά θεάματα αλλά και αποκαλυπτικά της νοοτροπίας στην οποία στηρίζονται οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι το θέαμα των αθλητών που έρχονται τέταρτοι. Με το πρόσωπο αλλοιωμένο κλαίνε με όσα δάκρυα έχουν μέσα τους...» και ασυνείδητα δείχνουν ότι ο πραγματικός στόχος τους είναι η δόξα και όχι ο «άθλος» γράφει ο Αλμπέρ Ζακάρ. Ειδικός στη γενετική των πληθυσμών, απορρίπτει το δαρβινικό πρότυπο το οποίο ανάγει τον ανταγωνισμό σε κινητήρα της προόδου μέσα από

μια επιλογή που αποκαλείται φυσική.

Στον ανταγωνισμό ο γενετιστής αντιπαραθέτει την άμιλλα και υποστηρίζει ότι πρέπει να δοθεί στον αθλητισμό και σε κάθε συλλογική ανθρώπινη δραστηριότητα ένας νέος στόχος: **«Εγκαταλείψτε τον αγώνα εναντίον του άλλου και αντικαταστήστε τον με τον αγώνα εναντίον του εαυτού σας χάρη στους άλλους»**. Ο Αλμπέρ Ζακάρ θα ήθελε να αντικαταστήσει το «*Citius, Altius, Fortius*» με ένα άλλο σύνθημα: «*Να ζούμε και να χαμογελάμε μαζί*».

Μια ουτοπία σε αντικατάσταση αυτής του Πιερ ντε Κουμπερτέν; «*Αν γνώριζα τον δήμαρχο του Παρισιού, υποψήφιας πόλης για το 2012*» απαντά ο ανθρωπιστής επιστήμονας **«θα του πρότεινα να διοργανώσει Αγώνες χωρίς βάθρο»**.

(LE MONDE) (Πηγή: "ΤΟ ΒΗΜΑ")